

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Název práce: *Toponymické komponenty v české, chorvatské, srbské a bulharské frazeologii*

Autor: Mgr. Pavel Krejčí, Ph.D.

Pracoviště: Ústav slavistiky, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Oponentka: doc. Snežana Popović, Ph.D.

Pracoviště: Katedra slavistiky, Filologická fakulta Univerzity v Bělehradě

Relevantnost tématu pro daný obor

Habilitační práce předložená Mgr. Pavlem Krejčím Ph.D. napsaná na celkovém počtu 353 stran se zabývá aktuálním tématem ve slovanských jazycích. Výzkum ve frazeologii umožňuje rozmanitý přístup, přičemž to, které si autor zvolil, je v rámci komparativní analýzy českého jazyka na jedné straně a srbského, chorvatského a bulharského na straně druhé nové. Autor se svou volbou jazyků rozhodl podat co nejvýstižněji přehled použití určitého typu proprií ve frazeologii, tedy toponym, a jejich zkoumání v daném oboru v jihoslovanském jazykovém areálu. Zdůvodnil to skutečností, že se tímto druhem proprií či onym zabývalo poměrně málo frazeologů. Práce je tak přínosná jak pro české, tak bulharské, srbské a chorvatské lingvisty.

Preciznost, jasnost a zřetelnost formulace problému

Autor jasně a pregnantně představil problém zpracování vlastních jmen, vysvětlil jejich charakteristiky, definice a klasifikace. Zřetelně uvedl všechny druhy proprií, funkčnost propriality, translatické zvláštnosti překládání onym do pěti jazyků (češtiny, slovenštiny, chorvatštiny, srbsštiny a bulharštiny) a popsal problematiku vycházející z odlišné definice onym v uvedených jazykových prostředích. Kromě toho dobře kontrastně představil teoretické přístupy k frazeologii a frazeologické školy. Areálově se věnuje území bývalé Jugoslávie, Československa a Bulharska; hodný ocenění je přehled vývoje frazeologického badání během existence společných států i po jejich rozpadu. Uspořádáním teoretických kapitol autor si připravil dobré východisko k vlastní analýze toponymických komponentů v současné české, chorvatské, srbské a bulharské frazeologii.

Metodologická a formální kritéria

Použitá metodologie odpovídá současným vědeckým standardům a publikačním záměrům autora. Výzkum je prezentován ze všech důležitých aspektů zkoumání jednotek frazeologie. Autor klade velký důraz na kvantitativní přehled pěti druhů toponym (oikonym, choronym, urbonym, hyponym a oronym) ve frazeologiích zkoumaných jazyků. Dosažené

výsledky analýzy představuje numericky i graficky – ve druhém případě možná až nad míru. V excerpci analyzovaného materiálu autor vychází z monografií i článků publikovaných v periodickém tisku, z frazeologických a výkladových slovníků a z dostupných korpusů, takže se mu podařilo podat nesmírně důležitý přehled vědeckých publikací ve zkoumaných jazycích. Proto překvapuje výrazně nižší počet frazémů v srbštině, které autor analyzuje, ve srovnání s chorvatštinou a bulharštinou, kde naopak prezentuje pozoruhodné množství daných jednotek. Autor sice tento nepoměr (v podkapitole věnované frazeologii v Srbsku a Černé Hoře) zdůvodňuje tezí, že se v Srbsku „nevytvořilo žádné výrazné frazeologické centrum“, takže „nelze hovořit o nějaké srbské frazeologické škole“ (s. 15), avšak domníváme se, že menší počet nebo nedostatek monografií o frazémeh v daném jazyku neznamená, že tento jazyk disponuje omezeným počtem frazeologických jednotek. Ruku v ruce s tímto problémem jde nejasnost v přístupu při rozdělení srbochorvatských frazémů na srbské a chorvatské, které je v mnoha případech podle našeho přesvědčení umělé. Příkladem by mohl být třeba nejen frazém *Martin u Zagreb i Martin iz Zagreba*, jenž se používá i v srbštině, což je nepochybně dáno společným jazykovým vývojem, jakož i všechny frazémy obsahující choronymum *Kosovo* v chorvatštině. V podkapitole 5.4 *Frazémy s toponymickým komponentem a se strukturou propoziční a polypropoziční* (Závěrečné shrnutí, s. 265) není jasné, které jsou to tři jediné srbské větné frazémy s onymickým komponentem, přičemž není uveden žádný s komponentem *Sava*, *Dunav* a *Kosovo* jako například *Dockan stiže na Kosovo Janko. Ravno mu (mi, je...) sve (čak) do Kosova.* (zdroj: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Књига X, Београд 1978, s. 308); *Sve mi je ravno do Kosova. Napravi/Otvori se Kosovo.* (zdroj: *Речник српскохрватског књижевног језика*, Књига трећа, Нови Сад – Загреб 1969, s. 10; *Matešić Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* 1982, Zagreb, s. 264; uvedený autorem na s. 230 habilitační práce); *Kasno Marko na Kosovo stiže.* (uvedený na s. 229); *Puno/Mnogo će još vode proteći Dunavom i Savom...Neće puno vode proteći Dunavom i Savom...Mnogo je vode proteklo Dunavom i Savom* (zdroj: *Matešić Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb 1982, s. 748, *Korpus savremenog srpskog jezika* SrpKorp2013); *Neće ga oprati ni Sava ni Dunav. Ne opraga ni Dunav ni Sava.* (SrpKorp2013). Přesto byl na s. 172 posuzované práce uveden jeden příklad srbského frazému s řekou *Dunav/Sava*. Tomu předchází nedůsledné uvádění frazémů v srbském jazyce na s. 155. Kromě frazémů s propoziční strukturou podotýkáme, že u srbských frazémů na s. 172 mimo výše uvedené scházejí příklady *dužan kao Grčka*, *ispravljati krive Drine*, *kasno Janko na Kosovo stiže*, které jsou bez problému vyhledatelné v Korpusu současného srbského jazyka (a rovněž také např. v Google) a uvedené i v *Matešićově* slovníku. Mezi další příklady, které v práci absentují, jsou např. málo frekventovaný frazém

ící u Kanosu (uvádí jej Milan Šipka v monografii *Зауто се каже*, Нови Сад 2007) a internacionalismus Nešto je trulo u državi Danskoj. Co se týče výskytu hydronyma Marica v srbské frazeologii a poznámky na s. 188, je možná dobré připomenout historickou událost z druhé poloviny 14. století známou jako Marička bitka (Bitva u řeky Marica).

Úroveň zpracování

Vzhledem k uvedeným skutečnostem považujeme představené výsledky analýzy srbských frazémů (a z toho vyplývající konsekvence především směrem k chorvatštině) za ne zcela precizní a vyčerpávající. Podíl srbštiny, respektive srbských frazémů v kapitole *III Analýza toponymických komponentů v české, chorvatské, srbské a bulharské frazeologii* je spíše doprovodný, tvoří pouhý doplněk pro detailní analýzu frazémů v chorvatštině a bulharštině. Souhlasíme s autorem, že „kdybychom se neúplnosti domáhali, kniha by nikdy světla neužřela“. Tato neúplnost se ale bohužel týká pouze prezentace frazémů v srbštině, jak jsme se snažili na několika příkladech ukázat. Věříme, že pokud habilitační práce vyjde tiskem, bude o tyto příklady doplněna.

Naplnění formálních požadavků

Text splňuje kritéria po stránce jazykové i formální.

Dotazy oponentky

1. Proč v tabulce č. 2 u srbského jazyka (s. 44) není uveden *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* J. Matešiće?
2. Jak autor zdůvodňuje proporcionální nepoměr použitých frazémů srbských, chorvatských a bulharských?
3. Na základě čeho vznikl autorův názor, že toponymický komponent nijak neparticipuje ve významu celé jednotky ve frazému *Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm* (s. 273)?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Pavla Krejčího, Ph. D. přes dílčí výhrady splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.

V Bělehradě, dne 30. června 2020

doc. Snežana Popović, Ph. D.